

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

Sheroz Abduev

Samarqand viloyati xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish
hududiy markazi o'qituvchisi

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEKNOLOGIYALARINING O'RNI VA AHAMIYATI

Annatsiya: Ushbu maqolada multimediali axborot texnologiyalaridan foydalangan holda zamonaviy ta'lim tizimiga yondashuv muhokama qilinadi. Ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanishning asosiy pedagogik maqsadlari yoritib berilgan. Ta'limning axborot texnologiyalari sohasidagi asosiy ta'riflar berilgan. Ta'lim sifatini oshirishning asosiy manbai sifatida axborot texnologiyalarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari aniqlandi. Multimediali texnologiyalar istiqbolli va ommabop pedagogik axborot texnologiyalarining vositasi sifatida ko'rsatilgan. Xulosa va takliflar bildirilgan.

Kalit so'zlar: ta'limdagi axborot texnologiyalari, multimedia resurslari, dasturiy ta'minot, o'quv jarayoni sifatini oshirish texnologiyasi, o'quv jarayoni, o'quv intizomi, elektron resurslar.

Shiddat bilan rivojlanib borayotgan jamiyatda axborot texnologiyalarining o'rni nihoyatda muhim, bugungi kunda ular jamiyatni intellektualizatsiya qilish, uning ta'lim tizimi va madaniyatini rivojlantirish jarayonida asosiy o'rinni egallaydi. Ularning inson faoliyatining turli sohalarida keng qo'llanilishi o'rganish va idrok etishning dastlabki

bosqichlaridan boshlab ular bilan tanishishning maqsadga muvofiqligini belgilaydi. Ta'lim tizimi va fan jamiyatni axborotlashtirish jarayonining ob'ektlaridan biridir. Ta'limni axborotlashtirish, bilimlarni uzatish jarayonining o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, axborotlashtirishda qo'llaniladigan texnologiyalarni sinchkovlik bilan sinab ko'rishni va ularni keng qo'llash imkoniyatini talab qiladi. Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalarini ta'lim sohasida faol ravishda qo'llash istagi mutaxassislarni tayyorlash darajasi va sifatini oshirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Texnologiya yunon tilidan tarjima qilinganda (techne) san'at, mahoratni anglatadi. Axborot texnologiyalari - bu obyekt, jarayon yoki hodisaning holati (axborot mahsuloti) haqida yangi axborotlarni olish uchun ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va uzatish vositalaridan va usullaridan foydalanadigan jarayondir. Axborot texnologiyalari quyidagi pedagogik maqsadlarga erishish uchun ishlatiladi:

1. O'qituvchi shaxsini rivojlantirish, uni axborotlashgan jamiyatida mustaqil ishlab chiqarish faoliyatiga tayyorlash, shu bilan unga xos bo'lgan bilimlarni rivojlantirish va axborotlarni uzatish:

- kompyuter bilan ishlashning o'ziga xos xususiyatlari tufayli konstruktiv, algoritmik fikrlashni rivojlantirish;
- reproduktiv faoliyat ulushini kamaytirish orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirish;
- qo'shma loyihalarni amalga oshirish asosida muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish;
- qiyin vaziyatda maqbul qarorlarni qabul qilish qobiliyatini shakllantirish;
- tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirish;
- axborot madaniyatini shakllantirish, axborotni qayta ishlash qobiliyati.

2. Zamonaviy jamiyatni axborotlashtirish tufayli ijtimoiy sohalardagi buyurtmalarni amalga oshirish:

- axborot texnologiyalari sohasida mutaxassislarni tayyorlash;
- tinglovchilarni mustaqil bilim faoliyati uchun pedagogik va axborot texnologiyalari yordamida tayyorlash.

3. Ta'lim jarayonining barcha darajalarini intensivlashtirish:

- axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali ta'lim samaradorligi va sifatini oshirish;
- kognitiv faollikni oshirish uchun rag'batlantirish vositalarini aniqlash va ulardan foydalanish;
- turli mavzulardagi muammolarni hal qilishda axborotni qayta ishlashning zamonaviy vositalaridan foydalanish natijasida fanlararo aloqalarni chuqurlashtirish.

Xuddi shu pedagogik maqsadlar axborot texnologiyalarini rivojlanishining asosiy yo'nalishlarini belgilaydi. Bugungi kunda quyidagi texnologiyalarni takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda:

- atrofdagi voqelikni anglash va o'zini o'zi bilish, o'quvchi shaxsini rivojlantirish uchun qo'shimcha imkoniyatlarni, o'quv jarayoni samaradorligini va sifatini oshirish texnologiyasini kengaytirish;

- o'quv jarayonini boshqarish texnologiyasi, ta'lim muassasalari, ta'lim muassasalari tizimi;

Multimedia texnologiyalari eng istiqbolli va ommabop ta'lim axborot texnologiyalaridan biridir. Ular sizga ovoz, video, animatsiya va boshqa vizual effektlar hamrohligida tasvirlar, matnlar va ma'lumotlarning butun to'plamlarini yaratishga imkon beradi, interaktiv interfeys va boshqa boshqaruv mexanizmlarini o'z ichiga oladi.

Ta'lim jarayonida o'qitishning kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning zamonaviy bosqichi har qanday mashg'ulot turida kompyuterni epizodik emas, balki birinchi darsdan oxirgi darsgacha tizimli ravishda o'qitish vositasi sifatida ishlatishdan iborat. Bunday holda asosiy muammo bu o'quvchining o'zlashtirishi kerak bo'lgan kursni kompyuterlashtirish metodikasidir. Yoki to'liq qayta qurish va yangi kompyuterlashtirilgan kurslarni yaratishga yo'naltirish yoki kursni qisman kompyuter ko'magi bilan metodologiyasini ishlab chiqish mumkin.

Ta'lim tizimida eng ko'p qo'llaniladigan ta'lim dasturlarini batafsil ko'rib chiqamiz. Ta'lim dasturlari (TD) – o'quvchilarning mustaqil ishlashi uchun mo'ljallangan maxsus o'quv qo'llanma. Bunday dasturlar muhim ahamiyatga ega: ularda tushuntirishlar, qoidalar, topshiriqlarning namunalari mavjud bo'lib, ular o'quvchilarni maksimal darajada faollashtirishga, ishlarini individual bajarishga va ularning bilim faoliyatini boshqarish imkoniyatini yaratishga yordam beradi. Ta'lim dasturi butun o'quv tizimining faqat bir qismidir, shuning uchun barcha o'quv materiallari bilan bog'langan bo'lishi kerak. Elektron darsliklar bu o'quv jarayoni bo'yicha didaktik, uslubiy va axborot-ma'lumot materiallarini hamda bilimlarni mustaqil egallash va boshqarish uchun ularni har tomonlama ishlatishga imkon beradigan dasturiy ta'minotni o'z ichiga olgan avtomatlashtirilgan o'quv tizimidir. Elektron darslik xuddi kitob ko'rinishidagi darslik singari o'z-o'zini tarbiyalash maqsadida ham, darsning uslubiy ta'minoti sifatida ham qo'llanilishi mumkin.

Biroq, ba'zi bir salbiy fikrlarni ta'kidlash mumkin:

- o'qituvchi shaxsining bevosita ta'sirini kamaytirish;
- pedagogik jarayon nafaqat o'qitish, balki shaxsni shakllantirishdir, kompyuter, afsuski, buni ta'minlamaydi;
- kompyuterlar sog'liq uchun zararli, shuning uchun darsni rejalashtirishda sanitariya-gigiyena talablariga qat'iy rioya qilish zarur.

Kompyuter hech qachon o'quvchilarning ustози bo'lmaydi, buni faqat o'qituvchi qila oladi. Darsda o'qituvchining roli va mahoratini hechqanday texnologiya bosmaydi. O'qituvchi so'z yordamida o'quvchilarning bilim faoliyatini o'rgatadi va tarbiyalaydi, boshqaradi. Kompyuter esa o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarni o'rnatishda va ularni yuqori darajaga olib chiqishda yordam beradi.

Xulosa: hozirgi paytda talabalarning bilim olish ehtiyojlarini qondirish uchun o'qituvchi axborot ta'lim texnologiyalarini o'zlashtirishi, shuningdek, ularning rivojlanishini hisobga olgan holda o'z tajribasini oshirish orqali o'zlarining axborot madaniyatini doimiy ravishda oshirib borishi kerak, ammo shu bilan birga ushbu

texnologiyalardan o'z amaliyotida foydalanishni suiiste'mol qilish va har narsaga ijodiy munosabatda bo'lish. Media ta'lim vositalari va shakllari o'qituvchiga ilm-fan va axborot texnologiyalarining so'nggi yutuqlaridan foydalanish jarayonida kasbiy o'sish va o'zini takomillashtirish imkoniyatlarini beradi va zamonaviy ta'limning mazmuni va shakllarini yangilashga yordam beradi.

Adabiyotlar.

1. "2017-2021-yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi". O'zbekiston Prezidenti farmoni. 7-fevral 2017 yil
2. Емельянова Н. З. Информационные системы в эконо-мике. М. : ИНФРА-М, 2009. 464 с.
3. Малинина Л. А. Основы информационных технологий: учебник для Вузов. М. : Издательский дом «Феникс», 2012.

Дудина И.П., Михеева О.П., Ярыгин А.Н. Использование сетевых информационных ресурсов

4. в в системе дополнительного профессионального образования // XXI век: итоги прошлого и проблемы настоящего плюс. 2013. № 8 (12).
5. Аниськин В.Н., Замара Е.В. Организационно-педагогические условия формирования информационной компетентности сервис-менеджеров туризма в системе среднего профессионального образования // Самарский научный вестник. 2013. № 1 (2).